

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine

Federalni zavod za programiranje razvoja

KONKURENTNOST 2012. - 2013.

Bosna i Hercegovina

Sarajevo, septembar 2012. godine

SADRŽAJ:

UVOD	3
DEFINISANJE KONKURENTNOSTI.....	4
KONKURENTNOST PREMA WEF	5
Prvi stub: Institucije.....	5
Drugi stub: Infrastruktura.....	6
Treći stub: Makroekonomska stabilnost.....	6
Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje.....	6
Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka	7
Šesti stub: Efikasnost tržišta roba	7
Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada	7
Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta.	8
Deveti stub: Tehnološka spremnost.....	8
Deseti stup: Veličina tržišta	8
Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost.....	9
Dvanaesti stub: Inovativnost.....	9
FAZE RAZVOJA I KONKURENTNOST.....	10
ODRŽIVA KONKURENTNOST.....	11
BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2012.-2013.	15
BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA.....	18

UVOD

Izveštaj o globalnoj konkurentnosti je najbolja procjena konkurentnosti nacionalnih ekonomija. Predstavlja koristan portret privrednog okruženja i sposobnost država da dostignu održive nivoe prosperiteta i rasta.

Izveštaj o globalnoj konkurentnosti 2012-2013¹ nastaje u uslovima višestrukih izazova globalne ekonomije i nastojanja da se iziđe iz krize u koju je zapala svjetska ekonomija. Većina zemalja u razvoju još uvijek ima relativno visok rast ekonomije, dok mnoge napredne ekonomije nastavljaju sa neznatnim rastom, sporim oporavkom, rastom nezaposlenosti i finansijske ranjivosti, bez jasnog vidika za značajniji napredak. Dodatno, rastuće cijene strateških roba i roba široke potrošnje smanjuju kupovnu moć potrošača i usporavaju oporavak.

Kreatori politika se bore da pronađu načine kako bi upravljali sadašnjim ekonomskim događajima i pripremili svoje ekonomije za složeno globalno okruženje.

Svjetski ekonomski forum, više od tri decenije, obezbjeđuje detaljnu procjenu produktivnog potencijala država širom svijeta. Izveštaj doprinosi razumjevanju ključnih faktora koje određuju ekonomski rast, pomažu da se objasni zašto su neke zemlje više uspješne od drugih, pogotovo kod povećanja nivoa prihoda.

Ovogodišnji Izveštaj obuhvata rekordan broj od 144 ekonomije, i ovo je najobuhvatnija procjena ove vrste. Sadrži detaljni profil svake ekonomije i tabele sa podacima globalnog rangiranja sa preko 100 indikatora.

Ove godine Sjedinjene američke države su pale na sedmo mjesto globalne konkurentnosti, a prošle godine su bile na petom mjestu. Vođstvo su preuzeli Singapur, Švedska i Finska. Republika Kina je nastavila sa rastom i zabilježena su poboljšanja u nekoliko drugih azijskih zemalja. Njemačka je na šestom mjestu. Švicarska je najviše rangirana zemlja, zemlja sa najvećom konkurentošću ekonomije u svijetu.

¹ The Global Competitiveness Report 2012-2013, World Economic Forum

DEFINISANJE KONKURENTNOSTI

Konkurencija ili tržišna utakmica je osnovni regulator tržišta. Iako neki teoretičari smatraju da konkurentnost nije ništa drugo do mjerenje bogatstva društva na drugi način, vrlo je važno da ona doprinosi inovativnosti, unapređenju poslovanja i ukupnom ekonomskom rastu. Međutim ako je slaba konkurentnost na globalnom tržištu onda i nacionalna ekonomija trpi. Ovo obično vodi ka protekcionizmu, netransparentnim državnim dotacijama i barijerama za ulazak na tržište.

Jačanje produktivnosti i opšte konkurentnosti mora biti osnovna ideja u provođenju ekonomske politike. Jedino hitne i dobro usmjerene politike unapređenja nacionalne konkurentnosti mogu osigurati željeni put razvoju i ukupnom društvenom blagostanju. Te politike moraju biti sveobuhvatne i usmjerene prema podizanju konkurentnosti.

Na konkurentnost neke zemlje utiču mnogi direktni i indirektni faktori, ali od svega je najvažnija konkurentnost preduzeća jer su ona nosioci privrednog razvoja. Zbog ovoga, preduzeća su stavljena u prvi plan u odnosu na mnoge indikatore koji karakterišu makroekonomiju. Naravno ne smije se zapostaviti ni okruženje koje značajno utiče na konkurentnost pojedinih privrednih sektora.

Faktori koji utiču na konkurentnost su: visoki troškovi poslovanja, veliko poresko opterećenje, veliki javni dug, slaba ukupna konkurencija koja ne podstiče preduzeća na inovacije i konkurentnost, neregulisan sistem zaštite okoline i upravljanja otpadom, kvalitetna odnosno nekvalitetna saobraćajna infrastruktura, teškoće u likvidaciji preduzeća, neusklađeno zakonodavstvo, slabosti u javnoj upravi itd.

Najveće smetnje konkurentnosti su smetnje koje uzrokuju državne odnosno lokalne vlasti, a ne sama preduzeća. Smetnje mogu stvoriti i poslovni subjekti, ali država može intervenisati i otkloniti ih. Kada se govori o klasičnim smetnjama koje negativno utiču na konkurentnost, to mogu biti: horizontalna ograničenja, vertikalna ograničenja i zloupotrebe državne dominacije. Horizontalna ograničenja se ogledaju kroz fiksiranje nabavnih i prodajnih cijena, podjele tržišta resursa i dobara, limitiranje ili kontrolisanje istraživanja i razvoja, proizvodnje i marketinga. Vertikalna ograničenja mogu biti u vidu dugoročnih ekskluzivnih (monopolskih) ugovora. Na konkurentnost zemlje posebno mogu uticati kratkoročni nacionalni interesi, ex ante kontrola cijena, legalizovan monopol, konkurentnost između samih institucija, netransparentna politika državne pomoći i prevelika, neopravdana zaštita tržišta.

KONKURENTNOST PREMA WEF²

Od 2005. godine, Svjetski ekonomski forum bazirao je analizu konkurentnosti na Indeksu globalne konkurentnosti (GCI-Global Competitiveness Index), veoma obuhvatnom indeksu, koji obuhvata mikro i makroekonomske temelje nacionalne konkurentnosti.

Konkurentnost se definiše kao set institucija, politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti jedne zemlje.

Odrednice konkurentnosti su brojne i kompleksne. Ekonomisti su dugo nastojali razumjeti ono što određuje bogatstvo države. Naglasak na ulaganja u fizički kapital i infrastrukturu proširio se u novije vrijeme na ostale mehanizme kao što su obrazovanje i stručna obuka, tehnološka spremnost (je li stvorena unutar zemlje ili usvojena iz inostranstva), makroekonomska stabilnost, dobro upravljanje, vladavina prava, transparentnost i dobro funkcionisanje institucija, sofisticiranost preduzeća, uslovi potražnje, veličina tržišta, i mnoge druge.

Pretpostavlja se da svaki od navedenih mehanizama počiva na čvrstim teorijskim osnovama. GCI prati različite komponente, koje ulaze u jedan složeni koncept koji zovemo konkurentnost.

Sve komponente konkurentnosti grupišu se u 12 stubova konkurentnosti:

- 1) Institucije
- 2) Infrastruktura
- 3) Makroekonomsko okruženje
- 4) Zdravstvo i osnovno obrazovanje
- 5) Visoko obrazovanje i stručna obuka
- 6) Efikasnost tržišta roba
- 7) Efikasnost tržišta rada
- 8) Razvoj finansijskog tržišta
- 9) Tehnološka spremnost
- 10) Veličina tržišta
- 11) Poslovna sofisticiranost
- 12) Inovativnost

Što se tiče vremenskog perioda, GCI uzima u obzir i kratkoročni i dugoročni vremenski period. Neki od stubova su dugoročni i bitni su za perspektivu održivosti.

Prvi stub: Institucije

Institucionalno okruženje je određeno zakonskim i administrativnim okvirom unutar kojeg pojedinci, preduzeća i vlade utiču jedni na druge kako bi stvorili prihod i bogatstvo u ekonomiji. Važnost solidnog institucionalnog okruženja posebno se pokazala u vrijeme krize povećavajući direktnu ulogu države u ekonomijama mnogih zemalja.

Kvalitet institucija čvrsto je vezan za konkurentnost i rast. One utiču na investicione odluke i organizaciju proizvodnje i igraju glavnu ulogu na način u kojem društva distribuiraju prednost i snose troškove razvojnih strategija i politika. Na primjer, vlasnici zemlje, dionica u

² World Economic Forum

preduzećima, intelektualnog vlasništva, zbog nesigurnosti za svoj kapital, nisu voljni da investiraju.

Ispravno upravljanje javnim finansijama je također značajno za osiguravanje povjerenja u nacionalno poslovno okruženje. Pored javnih institucija, privatne ustanove također su važan element u procesu stvaranja bogatstva. Nedavna globalna finansijska kriza, uz brojne korporativne skandale, naglasila je relevantnost računovodstvenih, revizijskih standarda i izvještavanja te transparentnosti informacija. Na taj način sprječavaju se prijevare i loše upravljanje, a osigurava održavanje povjerenja i investitora i potrošača.

Drugi stub: Infrastruktura

Razvijena i efikasna infrastruktura je osnov konkurentnosti. Ona je bitna za osiguranje efikasnog ekonomskog funkcionisanja, kao što je i važno determinisanje faktora lokalnih ekonomskih aktivnosti i vrsta aktivnosti i sektora koji mogu razviti ekonomiju. Dobro razvijena infrastruktura smanjuje efekte udaljenosti između regija što rezultira integriranjem nacionalnih tržišta i povezivanjem uz male troškove na tržištima u drugim zemljama i regijama. Pored toga kvalitetna i sveobuhvatna infrastukturna mreža značajno utiče na ekonomski rast i smanjuje dohodovne nejednakosti i siromaštvo. S tim u vezi, dobro razvijena transportna i komunikaciona infrastukturna mreža je preduslov za sposobnost manje razvijenih zajednica da povežu osnovne ekonomske aktivnosti i usluge.

Efikasan način transporta roba, ljudi i usluga, kao što su dobri putevi, željeznice, luke, aviotransport, omogućavaju poduzetnicima da blagovremeno plasiraju svoje robe i

usluge na tržište, i pružaju mogućnost olakšanog kretanja radnika do najpogodnijih radnih mjesta. Ekonomije takođe u monogome zavise i od dobre snabdjevenosti električnom energijom kao i od telekomunikacione mreže.

Treći stub: Makroekonomska stabilnost

Stabilnost makroekonomskog okruženja je važna za poslovanje a takođe je važna za ukupnu konkurentnost zemlje. Sama makroekonomska stabilnost ne može povećati produktivnost zemlje ali istovremeno i makroekonomski poremećaj šteti ekonomiji. Države ne mogu obezbijediti kvalitetne usluge ako plaćaju visoke kamate na dugove iz prošlosti. Stalno prisutan fiskalni deficit ograničava sposobnost države da u budućnosti reaguju na poslovne cikluse. Preduzeća ne mogu raditi efikasno uz nekontrolisane stope inflacije. Sve u svemu, privreda ne može rasti na održiv način, ako nema stabilno makroekonomsko okruženje. Važno je napomenuti da se ovaj stub fokusira samo na makroekonomsku stabilnost, tako da javni računi kojim upravlja država nisu direktno uzeti u obzir.

Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje

Zdrava radna snaga je bitna za konkurentnost i produktivnost jedne zemlje. Bolesni radnici nisu u mogućnosti iskoristiti svoj potencijal i to vodi niskoj produktivnosti. Narušeno zdravlje vodi do značajnih troškova poslovanja jer su bolesni radnici često odsutni i njihov rad je neefikasan. Investiranje u pružanje zdravstvenih usluga koliko je moralno, toliko je i ključno za napredak ekonomije.

Pored zdravlja za ovaj stub veoma je važan obim i kvalitet osnovnog obrazovanja koje je stanovništvo steklo. Kvalitetno osnovno obrazovanje povećava efikasnost svakog radnika pojedinačno, a time utiče i na konkurentnost cijele ekonomije. Radnici koji imaju mali nivo stečenog obrazovanja mogu obavljati samo fizički posao i mnogo teže se prilagoditi na napredne proizvodne procese i tehnologije. Manjak kvalitetnog osnovnog obrazovanja može ograničavati poslovni razvoj, tako da je preduzećima veoma teško da unaprijede proizvodnju.

Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka

Kvalitetno visoko obrazovanje i stručne obuke su presudni za one ekonomije koje žele da unaprijede jednostavne proizvodne procese i proizvode. Današnja ekonomska globalizacija zahtijeva da ekonomije stvaraju dobro educirane radnike koji su u stanju da se prilagode rapidnim promjenama u okruženju. Ovaj stub mjeri upis učenika u srednje i visoko obrazovanje kao i kvalitet edukacije procenjen od strane poslovnih zajednica. Step en stručne obuke kadrova doprinosi konkurentnosti zbog važnosti stručne i kontinuirane obuke u poslu (zanemarivana u mnogim ekonomijama), koja će obezbjediti konstantno unapređenje vještina radnika i prilagoditi potrebama razvijene ekonomije.

Šesti stub: Efikasnost tržišta roba

Zemlje sa efikasnim tržištem roba su u dobroj poziciji jer mogu da proizvode niz proizvoda i usluga koji odgovara uslovima ponude i potražnje, a takođe su u mogućnosti da trguju sa tim robama. Zdravo

konkurentno tržište, kako strano tako i domaće je važno u postizanju tržišne efikasnosti, poslovne produktivnosti, i omogućuje da najefikasnije firme proizvode robe koje se traže na tržištu. Da bi se ostvarile najbolje mogućnosti za razmjenu roba u okruženju potreban je minimum državne intervencije kako ne bi ometala poslovne aktivnosti. Na primjer, opterećenost porezima, restriktivni i diskriminatorni propisi direktnih stranih investicija, ometaju i konkurentnost i međunarodnu trgovinu. Ekonomski zastoj koji ima za posljedice pad trgovine i rast nezaposlenosti, povećava pritisak države da usvoji mjere za zaštitu domaćih preduzeća i poslovanja. Ipak limitiranje ukupne trgovine ne samo da bi povećalo trenutni pad, već bi u dužem roku smanjilo privredni rast, posebno u zemljama u razvoju.

Efikasnost tržišta zavisi i od orijentacije potrošača i sofisticiranosti kupaca. Iz kulturalnih razloga, kupci u nekim zemljama mogu biti zahtjevniji nego u drugim. Ovo može stvoriti značajnu konkurentnu prednost, jer inovativni i orijentirani kupci daju snagu preduzećima da budu djelotvorniji na tržištu.

Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada

Efikasnost i fleksibilnost tržišta rada su presudni za osiguravanje da se radnici najefikasnije iskoriste u privredi uz uslov da tržište potiče radnike da ulože najveće napore da nađu posao koji će kvalitetno i stručno raditi. Tržište rada stoga mora biti fleksibilno za brzo pomjeranje radnika iz jedne privredne aktivnosti u drugu uz male troškove, kako bi se omogućile zarade bez mnogo socijalnih nemira. Efikasna tržišta

rada moraju, također osigurati jasan odnos između podsticanja radnika i ulaganja njihovog napora, kao i najbolju upotrebu raspoloživih snaga, koje uključuje ravnopravnost žena i muškaraca u poslovnom okruženju.

Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta.

Dobro funkcionisanje finansijskog sektora ima značajnu ulogu za privredne aktivnosti. Efikasan finansijski sektor alocira sredstva građana kao i ona koja dolaze iz inostranstva za njihovo najproduktivnije korištenje u privredi. To kanališe sredstva na one poduzetničke ili investicijske projekte od kojih se očekuju najviše stope povratka uložених sredstava. Temeljita i pravilna procjena rizika je stoga od ključne važnosti. Poslovno investiranje je presudno za produktivnost i konkurentnost, a njih nema bez razvijenog finansijskog tržišta. Međutim, ekonomije zahtijevaju sofisticirana finansijska tržišta koja mogu omogućiti da kapital postane dostupan za ulaganja u privatni sektor, kao i omogućiti efikasniju razmjenu vrijednosnih papira, kapitala i dr. Da bi ispunio sve ove funkcije, bankarski sektor mora biti pouzdan i transparentan, te, kao što je već postalo jasno, finansijska tržišta trebaju odgovarajuće propise za zaštitu investitora i drugih učesnika u privredi uopšte.

Deveti stub: Tehnološka spremnost

Ovaj stub mjeri agilnost s kojom privreda usvaja postojeće tehnologije za poboljšanje produktivnosti svojih industrija. U današnjem globaliziranom svijetu, tehnologija sve više postaje važan element za napredak i konkurentnost. Osobito,

informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) su se razvile u "opšte namjenske tehnologije" našeg vremena, s obzirom na značajno širenje u drugim ekonomskim sektorima i njihovu ulogu kao efikasne infrastrukture za komercijalne transakcije. Međutim, pristup i upotreba ICT uključeni su u stub kao bitne ekonomske komponente ukupnog nivoa tehnološke spremnosti. U tom kontekstu, nebitno je za konkurentnost da li je korištena tehnologija razvijena unutar ili izvan nacionalnih granica. Glavni cilj je da preduzeća koja djeluju u zemlji imaju pristup do naprednih proizvoda i sposobnost da ih koriste. Među glavnim izvorima stranih tehnologija, direktne strane investicije (FDI) često igraju ključnu ulogu. Važno je napomenuti, da na nivou tehnologija koje su na raspolaganju preduzeću, treba razlikovati sposobnost zemlje za inovacije i proširenje naučnih granica. Ovo je razlog zašto su odvojene tehnološka spremnost od inovacija, koje su posebno obrađene u 12-tom stubu.

Deseti stup: Veličina tržišta

Veličina tržišta utječe na konkurentnost, jer velika tržišta omogućuju preduzećima da bolje iskoriste šanske na tržištu. Tradicionalno, tržišta koja su na raspolaganju firmama su ograničena državnim granicama. U eri globalizacije, međunarodna tržišta postala su zamjena za domaća tržišta, a posebno za male zemlje. Dokazano je da je otvorenost trgovine pozitivno povezana s rastom. Čak i ako neko novije istraživanje baca sumnju na to, opšti osjećaj je da trgovina ima pozitivan učinak na rast, posebno za zemlje s malim domaćim tržištima. U trenutno velikoj međuovisnosti

svijeta, oporavak od sadašnje recesije zahtijevaće da države povećavaju količinu robe koju kupuju jedne od drugih, postižući tako veću potražnju. Daljnje smanjivanje barijera u trgovini će podržati ovaj proces.

Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost

Poslovna sofisticiranost je bitna za veću efikasnost u proizvodnji roba i usluga. To opet vodi do povećanja produktivnosti, koja jača konkurentnost države. Poslovna sofisticiranost brine o kvalitetu cjelokupne poslovne mreže zemlje kao i kvalitetu pojedinih kompanija i strategija. To je posebno važno za zemlje u poodmakloj fazi razvoja, kada su osnovni izvori poboljšanja produktivnosti poprilično iscrpljeni. Kvalitet poslovnih mreža i prateće industrije, važan je iz različitih razloga. Kada su preduzeća i dobavljači iz pojedinih sektora međusobno povezani u geografski najbliže grupe ("Klastere"), pojačana je djelotvornost, stvorene su veće mogućnosti za inovacije, a smanjene su prepreke za ulazak novih kompanija. Pojedinačne aktivnosti i strategije preduzeća (branding, marketing, jedinstvena proizvodnja i profinjenost proizvoda), mogu dovesti do sofisticiranih i modernih poslovnih procesa.

Dvanaesti stub: Inovativnost

Posljednji stub konkurentnosti je inovativnost. Značajan napredak učinjen je na poboljšanju rada institucija, izgradnji infrastrukture, smanjenju makroekonomske nestabilnosti, poboljšanju ljudskog kapitala i produktivnosti rada, kvalitetu finansijskog tržišta kao i tržišta roba. Međutim, dugoročno, životni standard se može poboljšati samo inovacijama. Iako manje

razvijene zemlje još uvijek mogu poboljšati svoju produktivnost usvajanjem postojećih tehnologija ili napraviti poboljšanja u drugim područjima, za one koje su dostigle stepen razvoja vođen inovacijama, to više nije dovoljno da se poveća produktivnost. Preduzeća u tim zemljama moraju stvoriti i razviti vrhunske proizvode i procese za održavanje konkurentskih granica. Inovativne aktivnosti podržane su i od javnog i od privatnog sektora. Konkretno, to znači dovoljno ulaganja u istraživanje i razvoj posebno od strane privatnog sektora, prisustvo kvalitetnih naučno - istraživačkih institucija, široku saradnju u istraživanjima između univerziteta i industrije, i zaštitu intelektualnog vlasništva. U ovom kriznom periodu, važno je da se odupre pritiscima za smanjenje izdataka za istraživanje i razvoj kako u privatnom tako i u javnom sektoru jer će se to odraziti na održivi rast u budućnosti.

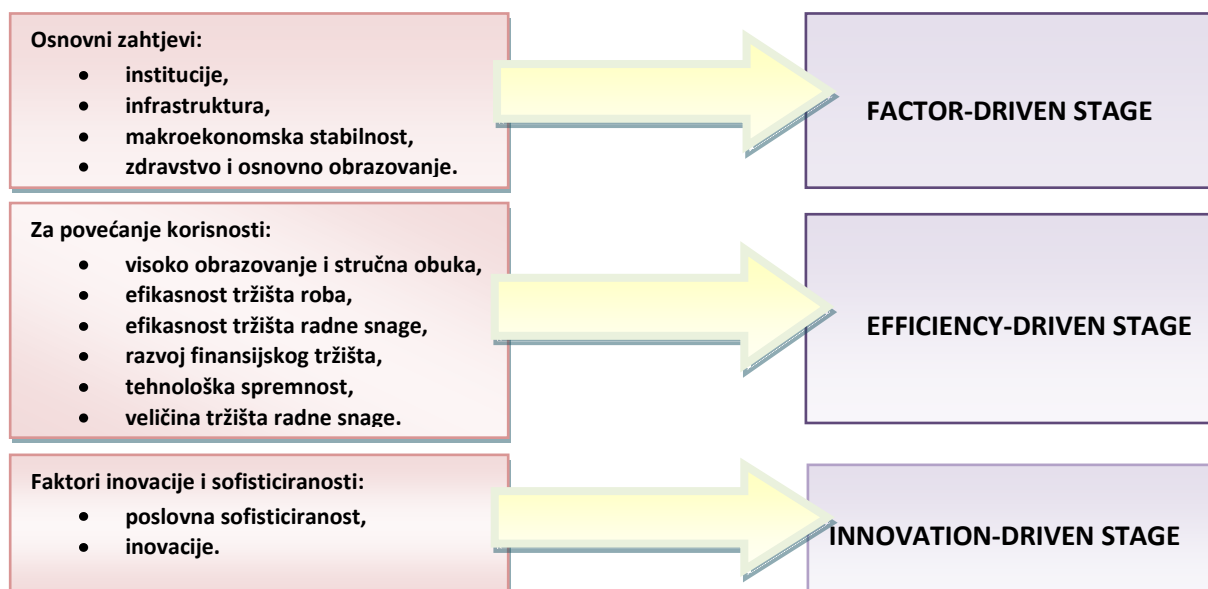
FAZE RAZVOJA I KONKURENTNOST

Prema Indeksu globalne konkurentnosti (GCI) pretpostavka je da zemlje prolaze kroz tri faze razvoja. U prvoj fazi (factor- driven stage) za rast produktivnosti važni su osnovni faktori konkurentnosti: dobro funkcionisanje javnih i privatnih institucija (I stub), dobro razvijena infrastruktura (II stub), stabilan makroekonomski okvir (III stub) i dobra zdrava i pismena radna snaga (IV stub).

Daljim razvojem, zemlje ulaze u drugu fazu (efficiency - driven stage) gdje ostvaruju efikasnije proizvodne procese i rastući kvalitet proizvoda. U ovoj fazi na rast konkurentnosti utiču visoko obrazovanje i stručne obuke (V stub), efikasno tržište roba (VI stub), dobro funkcionisanje tržišta rada (VII stub), sofisticiranost finansijskog tržišta (VIII stub), veliko domaće i inostrano tržište (X stub) i mogućnost iskorištavanja postojećih tehnologija (IX stub).

Konačno, zemlje prelaze u treću fazu (innovation-driven stage) u kojoj je rast produktivnosti i konkurentnosti uslovljen faktorima visoke poslovne sofisticiranosti (XI stub) i inovacijama (XII stub).

Slika 1. FAZE RAZVOJA ³

³ The Global Competitiveness Report 2012-2013, World Economic Forum, page 8

ODRŽIVA KONKURENTNOST

Više od tri decenije, Svjetski ekonomski forum je izučavao koncept konkurentnosti, definisanih kao set institucija, politika i faktora koji određuju produktivnost zemlje. Cilj ovog rada je da obezbijedi alate za identificiranje prednosti u okviru kojih ekonomije mogu povećati održivu konkurentnost.

Posebna pažnja Svjetskog ekonomskog foruma posvećena je na potpunijoj integraciji koncepta održivosti u ovogodišnjem Izvještaju globalne konkurentnosti. Koncept održivosti je predmet pažnje kreatora politika, poslovnih vođa i javnosti. Održivi razvoj može biti široko definisan kao razvoj koji zadovoljava potrebe sadašnjosti bez kompromiranja mogućnosti budućih generacija.

U 2011.–2012. Izvještaju globalne konkurentnosti predstavljena je i verzija Indeksa održive konkurentnosti (Sustainable Competitiveness Index (SCI)). Indeks održive konkurentnosti (The Sustainable Competitiveness Index – SCI) je uveden u svojoj preliminarnoj verziji. SCI je potrebno računati za elemente koji dugoročno održavaju visok nivo konkurentnosti privrede, društva i okoliša. Posebno, ovaj novi Index obuhvata uglavnom sve elemente koji su već obuhvaćeni GCI, koji su važni i kratkoročno i dugoročno (npr. upravljanje, obrazovanje i zdravlje, infrastruktura, funkcionisanje tržišta i inovativnost). Ali takođe, integriše brojne dodatne pokazatelje (npr. demografiju, društvenu koheziju i upravljanje okruženjem). Na ovaj način, GCI indeks predstavlja kratkoročni i srednjoročni pogled budućnosti, dok SCI predstavlja dugoročni pogled u trajanju od 20 godina. Takav pristup omogućava da se naglasi veza između konkurentnosti i održivosti.

Kao što slika 2. pokazuje, svih 12 stubova GCI indeksa su sadržane u SCI indeksu. Ali su reorganizovane u okviru od pet slijedećih subindeksa:

- 1) Ljudski kapital
- 2) Tržišni uslovi
- 3) Tehnologija i inovativnost
- 4) Političko okruženje i uslovi
- 5) Prirodno okruženje

Ovom okviru su dodane brojne nove kategorije koje obuhvataju slijedeće dugoročno bitne oblasti:

- 1) Društvena kohezija
- 2) Politika okruženja
- 3) Efikasnost resursa
- 4) Upravljanje obnovljivim resursima
- 5) Pogoršanje okoliša

Slika 2. Indeks održive konkurentnosti

Dok GCI pokriva 144 ekonomije, SCI pokriva 126 ekonomija za koje su prikupljeni podaci. Tabela 1. na strani 13. pokazuje kako se rezultati SCI razlikuju od GCI. Ovo je prvi pokušaj da se prezentira obim održive konkurentnosti kojim se zemlje pripremaju za konkurentnost u budućem dugoročnom periodu.

Kategorizovane su 126 zemlje u pet potencijalnih grupa :

- (1) zemlje koje su 15% ili više bolje rangirane u SCI nego GCI,
- (2) zemlje koje su bolje rangirane u SCI nego u GCI između 5% i 15%,
- (3) stabilne zemlje sa neznatnom razlikom između SCI i GCI ($\pm 5\%$),
- (4) zemlje koje su slabije rangirane u SCI nego u GCI između 5% i 15%,
- (5) zemlje koje su slabije rangirane u SCI nego u GCI za preko 15%.

Mada su rezultati SCI još uvijek preliminarni, tabela 1. obezbjeđuje opšti pogled nacionalne konkurentnosti uključujući nove faktore održive konkurentnosti. Švicarska veoma dobro kotira prema SCI, kao i GCI. Švicarska je dobro ocjenjena za političke mjere okruženja, upravljanje obnovljivim resursima i efikasno iskorištenim resursima u privredi. Nordijske zemlje su među top 10 rangiranim zemljama u SCI. Finska je druga zemlja sa krajnjim stabilnim SCI i GCI zbog politike okruženja, efikasnosti resursa i djelomično pokazuje pogoršanje okoliša.

U procjeni SCI i GCI indeksa Japan je takođe stabilan, ali kad je u pitanju okruženje, prisutna je nedovoljna efikasnost resursa i pogoršanje prirodnog okoliša, iako je primjetan napredak u politici okoliša i upravljanjem resursa.

Sjedinjene američke države su niže rangirane u SCI indeksu nego GCI zbog relativno slabijeg upravljanja obnovljivim resursima zbog nedovoljne efikasnosti obnovljivih resursa i značajnog nivoa pogoršanja okoliša. Pogoršanje ocjene društvene održivosti se odražava na povećanje nejednakosti i nezaposlenost mladih. Kina je značajno niže rangirana u SCI nego GCI djelomično zbog indikatora okoliša, nedostatka efikasnosti resursa i značajnog pogoršanja okoliša.

Tabela 1. GCI ocjena sa indikatorima održivosti

Country/Economy	GCI 2012–2013		Social sustainability-adjusted GCI**		Environmental sustainability-adjusted GCI†		Sustainability-adjusted GCI‡	
	Rank*	Score	Score	Direction	Score	Direction	Score	Direction
Switzerland	1	5.72	6.83	↑	6.87	↑	6.85	↑
Finland	3	5.55	6.45	↑	6.26	↗	6.36	↗
Sweden	4	5.53	6.17	↗	6.15	↗	6.16	↗
Netherlands	5	5.50	6.54	↑	5.88	↗	6.21	↗
Germany	6	5.48	6.37	↑	5.92	↗	6.14	↗
United States	7	5.47	5.63	→	5.00	↘	5.31	→
United Kingdom	8	5.45	6.03	↗	5.62	→	5.82	↗
Japan	10	5.40	6.10	↗	5.42	→	5.76	↗
Denmark	12	5.29	6.21	↑	5.25	→	5.73	↗
Canada	14	5.27	5.93	↗	5.33	→	5.63	↗
Norway	15	5.27	6.32	↑	5.98	↗	6.15	↑
Austria	16	5.22	6.17	↑	5.86	↗	6.02	↑
Belgium	17	5.21	5.90	↗	5.46	→	5.68	↗
Korea, Rep.	19	5.12	5.37	→	4.41	↘	4.89	→
Australia	20	5.12	5.83	↗	5.08	→	5.46	↗
France	21	5.11	5.59	↗	5.40	↗	5.50	↗
New Zealand	23	5.09	5.82	↗	5.53	↗	5.68	↗
Malaysia	25	5.06	5.30	→	4.98	→	5.14	→
Israel	26	5.02	5.40	↗	4.72	↘	5.06	→
Ireland	27	4.91	5.26	↗	5.11	→	5.18	↗
China	29	4.83	4.61	→	4.27	↘	4.44	↘
Iceland	30	4.74	5.45	↑	5.43	↑	5.44	↗
Chile	33	4.65	4.53	→	4.43	→	4.48	→
Estonia	34	4.64	4.82	→	4.85	→	4.83	→
Spain	36	4.60	4.66	→	4.45	→	4.55	→
Thailand	38	4.52	4.39	→	4.16	↘	4.28	↘
Czech Republic	39	4.51	4.89	↗	4.66	→	4.77	↗
Panama	40	4.49	4.15	↘	4.71	→	4.43	→
Poland	41	4.46	4.32	→	4.42	→	4.37	→
Italy	42	4.46	4.38	→	4.40	→	4.39	→
Turkey	43	4.45	4.24	→	3.84	↘	4.04	↘
Lithuania	45	4.41	4.52	→	4.71	↗	4.61	→
Azerbaijan	46	4.41	4.08	↘	3.78	↘	3.93	↘
Brazil	48	4.40	4.22	→	4.69	↗	4.46	→
Portugal	49	4.40	4.58	→	4.15	↘	4.36	→
Indonesia	50	4.40	3.85	↘	4.21	→	4.03	↘
Kazakhstan	51	4.38	4.53	→	3.50	↓	4.02	↘
South Africa	52	4.37	3.83	↘	3.77	↘	3.80	↘
Mexico	53	4.36	4.12	↘	3.90	↘	4.01	↘
Mauritius	54	4.35	4.40	→	3.66	↓	4.03	↘

Tabela 1. GCI ocjena sa indikatorima održivosti

Country/Economy	GCI 2012–2013		Social sustainability-adjusted GCI**		Environmental sustainability-adjusted GCI†		Sustainability-adjusted GCI††	
	Rank*	Score	Score	Direction	Score	Direction	Score	Direction
Latvia	55	4.35	4.55	↗	4.69	↗	4.62	↗
Slovenia	56	4.34	4.76	↗	4.56	↗	4.66	↗
Costa Rica	57	4.34	4.30	↗	4.69	↗	4.49	↗
Cyprus	58	4.32	4.63	↗	4.05	↘	4.34	↗
India	59	4.32	3.70	↘	3.75	↘	3.73	↘
Hungary	60	4.30	4.29	↗	4.32	↗	4.30	↗
Peru	61	4.28	3.73	↘	4.03	↘	3.88	↘
Bulgaria	62	4.27	4.17	↗	3.97	↘	4.07	↗
Jordan	64	4.23	4.25	↗	3.58	↓	3.92	↘
Philippines	65	4.23	3.82	↘	4.16	↗	3.99	↘
Iran, Islamic rep.	66	4.22	3.85	↘	3.85	↘	3.85	↘
Russian Federation	67	4.20	4.09	↗	3.87	↘	3.98	↘
Sri Lanka	68	4.19	3.67	↘	4.25	↗	3.96	↘
Colombia	69	4.18	3.47	↓	4.01	↗	3.74	↘
Morocco	70	4.15	3.55	↘	3.52	↓	3.53	↘
Slovak Republic	71	4.14	4.18	↗	4.36	↗	4.27	↗
Ukraine	73	4.14	4.04	↗	3.53	↓	3.78	↘
Uruguay	74	4.13	4.21	↗	4.09	↗	4.15	↗
Romania	78	4.07	3.71	↘	3.73	↘	3.72	↘
Macedonia, FYR	80	4.04	3.66	↘	3.64	↘	3.65	↘
Croatia	81	4.04	3.84	↗	4.20	↗	4.02	↗
Armenia	82	4.02	3.58	↘	3.50	↘	3.54	↘
Trinidad and Tobago	84	4.01	4.00	↗	3.67	↘	3.83	↗
Cambodia	85	4.01	3.31	↓	3.93	↗	3.62	↘
Ecuador	86	3.94	3.58	↘	3.67	↘	3.63	↘
Moldova	87	3.94	3.75	↗	3.75	↗	3.75	↗
Namibia	92	3.88	3.22	↓	3.84	↗	3.53	↘
Argentina	94	3.87	3.59	↘	3.37	↘	3.48	↘
Serbia	95	3.87	3.48	↘	3.71	↗	3.59	↘
Greece	96	3.86	3.59	↘	3.82	↗	3.71	↗
Jamaica	97	3.84	3.28	↘	3.74	↗	3.51	↘
Dominican Republic	105	3.77	3.29	↘	3.29	↘	3.29	↘
Kenya	106	3.75	3.01	↓	3.76	↗	3.38	↘
Egypt	107	3.73	3.56	↗	3.20	↘	3.38	↘
Algeria	110	3.72	3.31	↘	3.01	↓	3.16	↓
Paraguay	116	3.67	3.00	↓	3.61	↗	3.31	↘
Tanzania	120	3.60	2.88	↓	3.60	↗	3.24	↘
Pakistan	124	3.52	2.84	↓	2.96	↓	2.90	↓
Venezuela	126	3.46	3.15	↘	3.41	↗	3.28	↘

Navedena tabela pokazuje uporedbu indikatora konkurentnosti (GCI) i održive konkurentnosti (SCI).

Pokazatelji ↑, ↗, ⇒, ↘, ↓ znače:

- ↑ GCI ocjena se koriguje za +15% do +20% (SCI bolji pokazatelj),
- ↗ GCI ocjena se koriguje za +5% do +15% (SCI bolji pokazatelj),
- ⇒ GCI ocjena ostaje na nivou SCI (korekcija za +5% i –5%),
- ↘ GCI ocjena se koriguje za –5% do –15% (SCI slabiji pokazatelj),
- ↓ GCI ocjena se koriguje za –15% do –20% (SCI slabiji pokazatelj).

BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2012. - 2013.

Kao i prethodnih godina, ovogodišnjem „Top 10“ još uvijek dominiraju europske zemlje, sa Švedskom, Finskom, Danskom, Njemačkom i Holandijom potvrđujući njihovo mjesto među najkonkurentnijim ekonomijama. Singapur nastavlja trend rasta tako da je postao druga najkonkurentnija ekonomija u svijetu, iznad Finske, dok je Velika Britanija na osmom mjestu, Japan na desetom.

U ovogodišnjem Izvještaju o konkurentnosti 2012.-2013. koji je izradio Svjetski ekonomski forum, Švicarska (slika 2.) je na vrhu rang liste i zadržala je prvo mjesto i ove godine. Najznačajnije prednosti zemlje su povezane sa inovacijama, tehnološkom spremnošću i efikasnošću radne snage. Švicarske naučno-istraživačke institucije su u svijetu među najboljim i veoma dobra je saradnja između akademskog i poslovnog sektora, pri čemu kompanije troše velika sredstva na istraživanje i razvoj.

Singapur je i dalje na drugom mjestu, tako da je vodeća azijska zemlja. Institucije Singapura su procjenjene kao najbolje u svijetu, i rangirane su na prvom mjestu zbog efikasnosti vlade i niske stope korupcije.

Sjedinjene američke države su dva mjesta niže u odnosu na prethodnu godinu tj. na sedmoj poziciji iza Švedske na četvrtom, Holandije na petom i Njemačke na šestom mjestu. Nordijske zemlje su i dalje visoko rangirane (Finska na trećem, Danska na dvanaestom i Norveška na petnaestom mjestu). Velika Britanija bilježi poboljšanja za dva mjesta i ove godine je na 8-oj poziciji.

Narodna Republika Kina koja je na 26 mjestu bila prošle godine, bilježi pad tako da je tri mjesta niže, tj. na 29 je mjestu. Brazil je na 48-om mjestu, Indija na 59-om i Rusija na 67-om. Japan i pored pada za tri mjesta prošle godine, i ove je niže za jedno mjesto, na visokom je desetom mjestu. I još nekoliko azijskih ekonomija stoje jako dobro, kao što je Hong Kong na 9-om mjestu. U Latinskoj Americi, Čile (33. mjesto) je najviše rangirana zemlja, praćena sa Panamom (40), Costa Ricom (57) i Brazilom (48).

Slika 3. Rang prvih deset zemalja

Country/Economy	OVERALL INDEX	
	Rank	Score
Switzerland	1	5.72
Singapore	2	5.67
Finland	3	5.55
Sweden	4	5.53
Netherlands	5	5.50
Germany	6	5.48
United States	7	5.47
United Kingdom	8	5.45
Hong Kong SAR	9	5.41
Japan	10	5.40

Bosna i Hercegovina je ocjenjena sa 3,93 poena od ukupnih 7 čime je zauzela 88. mjesto po konkurentnosti ekonomije. Ovakav plasman je za dvanaest mjesta bolji u odnosu na prethodni izvještaj (slika 3.).

Ove godine najveći rast zabilježen je u oblasti institucija (sa 109. mjesta prošle na 85. mjesto ove godine) i inovativnosti (sa 104. na 80.mjesto).

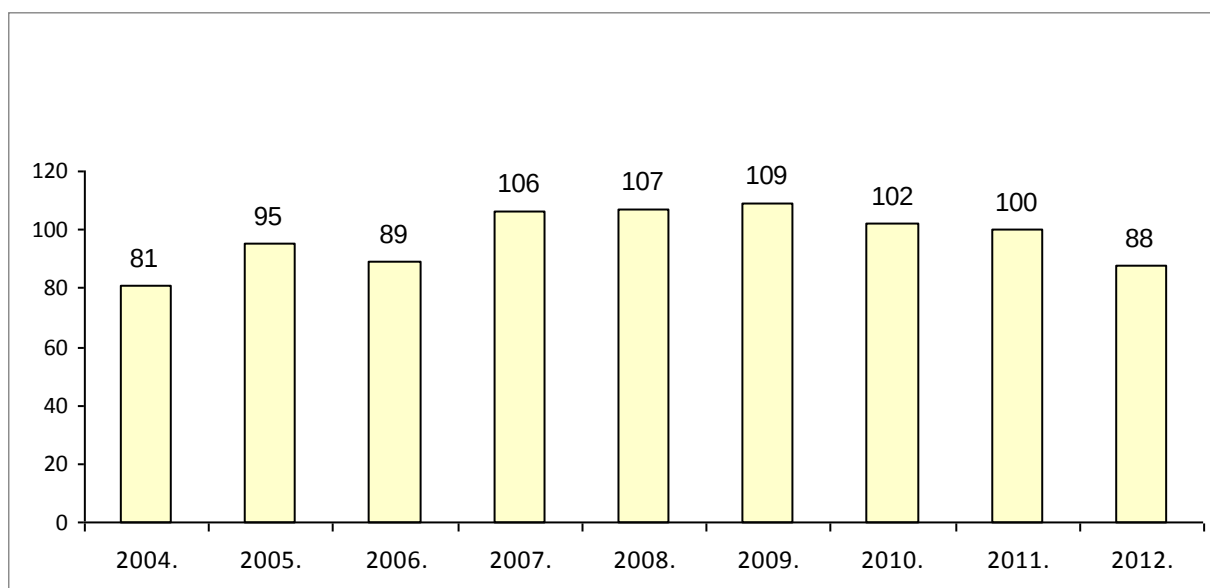
Najveći pad pokazatelja zabilježen je u oblasti makroekonomska stabilnost (sa 78. na 97. mjesto).

BiH je i dalje najlošije ocjenjena u oblasti razvoja finansijskog tržišta (119. mjesto) i efikasnosti tržišta robe (109. mjesto) i takođe u oblasti poslovne sofisticiranosti (109. mjesto). Oblast razvoja finansijskog tržišta je ove godine loše ocjenjena prvenstveno zbog raspoloživosti finansijskih usluga (121.mjesto), raspoloživosti sredstava za kreditiranje poduzetnika (127. mjesto) i odobrenosti finansijskih sredstava (123. mjesto).

U oblasti efikasnosti tržišta roba loša ocjena je prvenstveno zbog intenziteta lokalne konkurencije (138. mjesto), stepena tržišne dominacije (127. mjesto), broj procedura za početak poslovanja (121. mjesto), broja dana neophodnih za početak poslovanja (120. mjesto), stepena efekta oporezivanja (109. mjesto), troškova poljoprivredne politike (100. mjesto) i sofisticiranosti kupaca (124. mjesto).

Najproblematičniji faktori za uspješno obavljanje poslovanja u Bosni i Hercegovini koji utiču na nizak nivo konkurentnosti su:

- pristup finansijskim sredstvima,
- visoke porezne stope,
- neefikasna birokratija,
- korupcija.

Slika 3. Rang BiH u periodu 2004. - 2012. godine

Što se tiče zemalja bivše Jugoslavije i okruženja, može se reći da su Bosna i Hercegovina (za 12. mjesta) i Slovenija (za 1. mjesto) ostvarili napredak u odnosu na prošlu godinu, dok Albanija, Crna Gora, Hrvatska i Makedonija bilježe lošije pozicije u odnosu na prethodnu godinu.

Slovenija je zauzela 56. mjesto sa ukupnom ocjenom 4,34 što je bolji rang u odnosu na prošlu i prethodnu godinu. Crna Gora je rangirana na 72. mjesto sa prosječnom ocjenom 4,14. Albanija sa prosječnom ocjenom 3,91 rangirana je na 89. mjesto.

Hrvatska je zauzela 81. poziciju i bilježi pad za pet mjesta. Makedonija takođe bilježi pad za jedno mjesto, dok je Srbija ostala na istoj poziciji.

Rang BiH i zemalja okruženja prema ukupnom broju rangiranih zemalja

	2001. (75)	2002. (80)	2003. (102)	2004. (104)	2005. (117)	2006. (125)	2007. (131)	2008. (134)	2009. (133)	2010. (139)	2011. (142)	2012. (144.)
Albanija	-	-	-	-	100	98	109	108	96	88	78	89
BiH	-	-	-	81	95	89	106	107	109	102	100	88
Crna Gora	-	-	77	89	80	87	-	65	62	49	60	72
Hrvatska	-	58	53	61	62	51	57	61	72	77	76	81
Makedonija	-	-	81	84	85	80	94	89	84	79	79	80
Slovenija	31	28	31	33	32	33	39	42	37	45	57	56
Srbija	-	-	77	89	80	87	-	85	93	96	95	95

BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA

Ključni indikatori 2011.god. :

Stanovništvo (u milionima)–3.9 (prisutni)

GDP (u milijardama US\$) – 18.0

GDP per capita (US\$) – 4,618

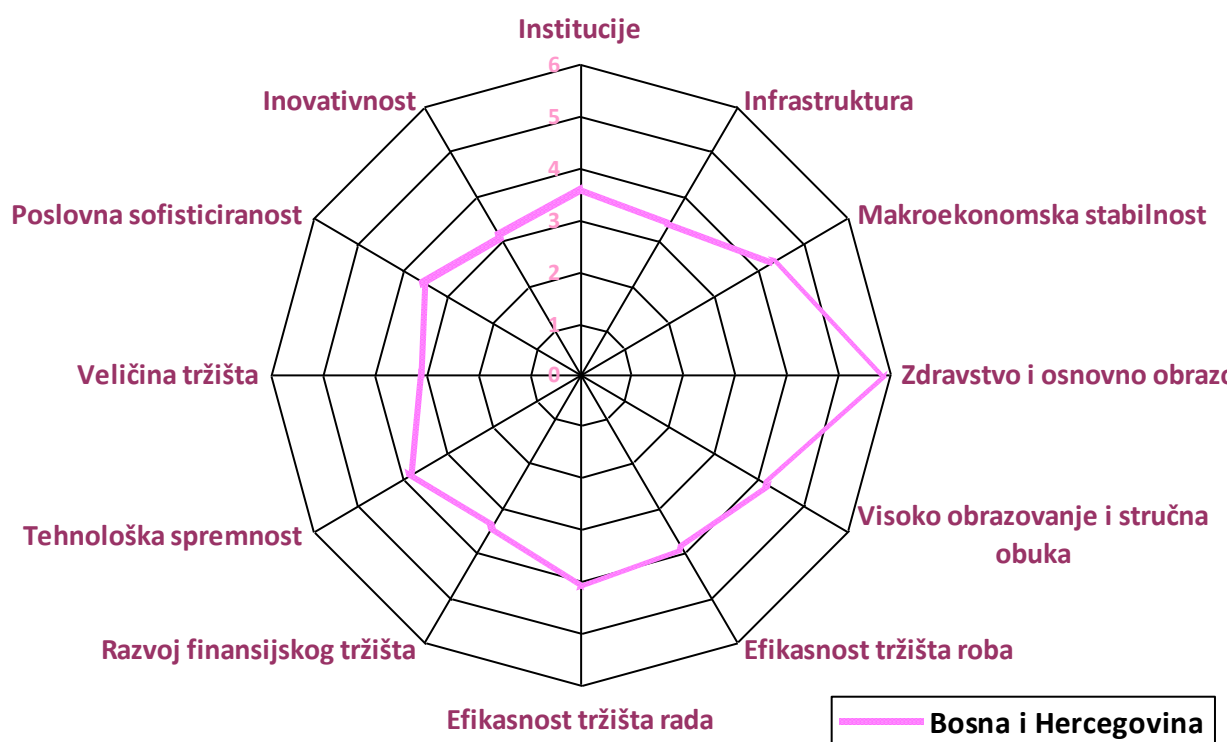
GDP (PPP) kao udio (%) od ukupnog u svijetu -0.04

	Rang	Ocjena
GCI 2012-2013 (ukupno od 144)	88	3,9
GCI 2011-2012 (ukupno od 142)	100	3,8
GCI 2010-2011 (ukupno od 139)	102	3,7
GCI 2009-2010 (ukupno od 133)	109	3,5
GCI 2008-2009 (ukupno od 134)	107	3,6
GCI 2007-2008 (ukupno od 131)	106	3,6

	Rang 2010- 2011 (139)	Ocjena 2010- 2011 (1-7)	Rang 2011- 2012 (142)	Ocjena 2011- 2012 (1-7)	Rang 2012- 2013 (144)	Ocjena 2012- 2013 (1-7)	Promj. ranga
Index globalne konkurentnosti (GCI)	102	3,7	100	3,8	88	3,9	12
Osnovni uslovi	98	4,1	92	4,2	81	4,3	11
I stub: Institucije	126	3,1	109	3,3	85	3,6	24
II stub: Infrastruktura	98	3,2	99	3,2	94	3,4	5
III stub: Makroekonomska stabilnost	81	4,5	78	4,6	97	4,3	-19
IV stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje	89	5,4	58	5,8	48	5,9	10
Povećanje efikasnosti	100	3,6	102	3,6	97	3,7	5
V stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka	88	3,8	86	3,9	72	4,2	14
VI stub: Efikasnost tržišta roba	127	3,6	115	3,8	109	3,9	6
VII stub: Efikasnost tržišta rada	94	4,2	85	4,2	99	4,1	-14
VIII stub: Razvoj finansijskog tržišta	113	3,5	124	3,3	119	3,4	5
IX stub: Tehnološka spremnost	85	3,4	73	3,6	68	3,8	5
X stub: Veličina tržišta	93	3,1	97	3,0	93	3,1	4
Inovativnost i sofisticiranost faktora	120	2,9	108	3,1	99	3,3	9
XI stub: Poslovna sofisticiranost	115	3,3	108	3,4	109	3,5	-1
XII stub: Inovativnost	120	2,6	104	2,8	80	3,1	24

Faza razvoja Bosne i Hercegovine

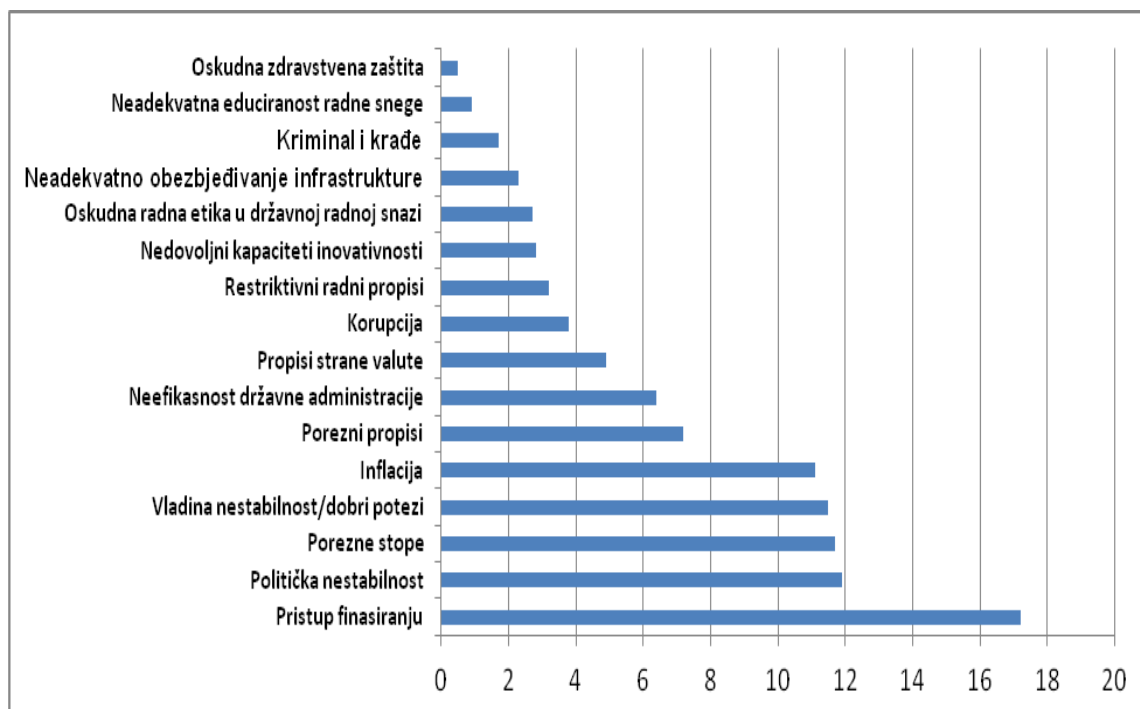
EFFICIENCY DRIVEN STAGE

Faktori koji najviše ometaju poslovanje u BiH

U slijedećoj tabeli su prikazani faktori koji najviše ometaju poslovanje u BiH i na taj način najviše utiču na nizak nivo konkurentnosti bh ekonomije.

	(%)
Pristup finansiranju	17,2
Politička nestabilnost	11,9
Porezne stope	11,7
Vladina nestabilnost/dobri potezi	11,5
Inflacija	11,1
Porezni propisi	7,2
Neefikasnost državne administracije	6,4
Propisi strane valute	4,9
Korupcija	3,8
Restriktivni radni propisi	3,2
Nedovoljni kapaciteti inovativnosti	2,8
Oskudna radna etika u državnoj radnoj snazi	2,7
Neadekvatno obezbjeđivanje infrastrukture	2,3
Kriminal i krađe	1,7
Neadekvatna educiranost radne snage	0,9
Oskudna zdravstvena zaštita	0,5
	100

Iz navedenog proizlazi da, na nizak nivo konkurentnosti bh. privrede, najviše utiču otežan pristup finansijskim sredstvima za kreditiranje, politička nestabilnost, visoke poreske stope i odsustvo vizije vladinog sektora kako konkurentnost podići na što je moguće viši nivo.

U slijedećim tabelama dat je rang BiH po svim stubovima konkurentnosti (12 stubova), zajedno sa podstubovima koji utiču na rang BiH u svakom stubu pojedinačno.

I stub: Institucije

1.	Prava vlasništva	121
2.	Zaštita intelektualne svojine	130
3.	Zloupotreba javnih fondova	56
4.	Povjerenje javnosti prema političarima	80
5.	Neregularna plaćanja i mito	63
6.	Neovisnost pravosuđa	78
7.	Pristranost u donošenju odluka državnih službenika	70
8.	Rasipništvo državne potrošnje	139
9.	Teret državnih propisa	84
10.	Efikasnost pravnog okvira u rješavanju sporova	105
11.	Efikasnost pravnog okvira	87
12.	Transparentnost državne politike	112
13.	Vladine usluge za poboljšano poslovanje	60
14.	Uticaj terorizma na ekonomsko poslovanje	10
15.	Uticaj kriminala i nasilja na ekonomsko poslovanje	39
16.	Organizirani kriminal	74
17.	Pouzdanost policijske službe	45
18.	Etičko ponašanje preduzeća	134
19.	Jačanje revizije i standarda izvještavanja	119
20.	Efikasnost korporativnih zajednica	61
21.	Zaštita manjinskih dioničara	138
22.	Prednost zaštite investitora, (0-10)	80

II stub: Infrastruktura

1.	Kvalitet ukupne infrastrukture	139
2.	Kvalitet puteva	134
3.	Kvalitet željeznica	74
4.	Kvalitet luka	142
5.	Kvalitet avio transporta	143
6.	Raspoloživost sjedala po kilometru	138
7.	Kvalitet ponude električne energije	31
8.	Fiksne telefonske linije	104
9.	Pretplate na mobilne telefone	48

III stub: Makroekonomska stabilnost

1.	Vladin suficit/deficit	73
2.	Stopa državne štednje	123
3.	Inflacija	52
4.	Vladin dug	74
5.	Procjena kreditne sposobnosti zemlje	109

IV stub: Zdravlje i osnovno obrazovanje

1.	Uticaj malarije na ekonomsko poslovanje	1
2.	Slučajevi malarije	1
3.	Uticaj tuberkuloze na ekonomsko poslovanje	10
4.	Slučajevi tuberkuloze	72
5.	Uticaj HIV/AIDS na ekonomsko poslovanje	2
6.	Preovladanost HIV	1
7.	Smrtnost djece	45
8.	Životni vijek	49
9.	Kvalitet osnovnog obrazovanja	23
10.	Stopa upisa osnovnog obrazovanja	109

V stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka

1.	Upis u srednje škole	60
2.	Upis na fakultete	68
3.	Kvalitet obrazovnog sistema	106
4.	Kvalitet matematičkog i naučnog obrazovanja	21
5.	Kvalitet menadžmenta u školama	50
6.	Pristup internetu u školama	71
7.	Lokalna raspoloživost istraživanju i usluge stručne obuke	113
8.	Obim kadrova za stručnu obuku	109

VI stub: Efikasnost tržišta roba

1.	Intenzitet lokalne konkurencije	138
2.	Stepen tržišne dominacije	127
3.	Efekti antimonopolske politike	86
4.	Stepen i efekti oporezivanja	109
5.	Ukupna stopa poreza	21
6.	Broj procedura za započinjanje biznisa	121
7.	Vrijeme potrebno za započinjanje biznisa	120
8.	Poljoprivredna politika	100
9.	Rasprostranjenost trgovinskih barijera	85
10.	Carinske barijere	68
11.	Rasprostranjenost stranog vlasništva	86
12.	Uticaj propisa poslovanja na direktne strane investicije	108
13.	Teret carinskih procedura	80
14.	Uvoz kao procenat GDP	40
15.	Stepen orijentacije prema kupcu	83
16.	Sofisticiranost kupca	124

VII stub: Efikasnost tržišta rada

1.	Saradnja između rada i poslodavaca	89
2.	Fleksibilnost određivanja plaća	91
3.	Rigidnost zapošljavanja	32
4.	Zapošljavanje i otpuštanje prakse	38
5.	Plate i produktivnost	98
6.	Povjerenje u profesionalni menadžment	84
7.	Odliv intelektualaca	140
8.	Udio žena u radnoj snazi	110

VIII stub: Razvoj finansijskog tržišta

1.	Dostupnost finansijskih usluga	121
2.	Odobrenosti finansijskih sredstava	113
3.	Finansiranje kroz udjel lokalnih tržišta	90
4.	Jednostavan pristup kreditima	123
5.	Raspoloživost poduzetničkog kapitala	127
6.	Utemeljost banaka	113
7.	Propisi zaštite razmjena	112
8.	Registar zakonskih prava (0-10)	89

IX stub: Tehnološka spremnost

1.	Dostupnost najsavremenijih tehnologija	89
2.	Nivo usvajanja tehnologija	105
3.	Direktne strane investicije i transfer tehnologije	98
4.	Internet korisnici	42
5.	Obim internet pretplatnika	51
6.	Internet bandwidth	66
7.	Obim pretplatnika mobilne telefonije	70

X stub: Veličina tržišta

1.	Index veličine domaćeg tržišta	91
2.	Index veličine inostranog tržišta	94

XI stub: Poslovna sofisticiranost

1.	Obim lokalnih snadbjevača	93
2.	Kvalitet lokalnih snadbjevača	83
3.	Stanje razvojenosti klastera	135
4.	Karakter konkurentske prednosti	130
5.	Procjena širine mreža	117
6.	Kontrola međunarodne distribucije	122
7.	Sofisticiranost proizvodnog procesa	90
8.	Obim marketinga	99
9.	Spremnost povjeravanja nadzora	76

XII stub: Inovativnost

1.	Kapacitet za inovacije	101
2.	Kvalitet institucija za naučno istraživanje	72
3.	Potrošnja kompanija na istraživanje i razvoj	90
4.	Saradnja univerziteta i industrije u oblasti istraživanja	48
5.	Državne nabavke proizvoda naprednih tehnologija	94
6.	Raspoloživost naučnika i inženjera	48
7.	Korist patenata	50